

ΖΑΚΥΝΘΙΟΣ

ΠΑΝΘΩΝ

ΕΤΟΣ Γ'.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1877.

ΦΥΛΛ. Α'.

ΜΕΛΕΤΗ

ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ(*)

Α.

Τίς ἐξ ἡμῶν δὲν παρατήρησέ ποτε ἐπὶ τινος γεωγραφικοῦ χάρτου τὴν ὠραίαν τῆς Ἑλλάδος χώραν, τὸ εὐθαλές ἐκεῖνο καὶ γόνιμον ἔδαφος, ἄνευ συγκινησεώς τινος ἅμα καὶ χαρᾶς, ἀναλογιζόμενος ὅτι ἐκεῖθεν μετηνέχθησαν ἐν τῇ Δύσει τὰ σπέρματα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν φώτων; Ἐπὶ τῆς ποιητικῆς ταύτης χώρας, ὑπὸ γραφικῶν ποταμῶν διαβροχόμενης καὶ φυσικαῖς καλλοναῖς ἀφειδῶς κεκοσμημένης, κατῴκησε πρὸ τριάκοντα περίπου αἰώνων εἰδός τι ἀνθρώπων, οὗς ἡ θεία Πρόνοια, πρὸς ὄφελος συμπάσης τῆς ἀνθρωπότητος, ἐκποίησε διὰ πολλῶν φυσικῶν καὶ διανοητικῶν προτερημάτων, σφραγίσασα συνάμα τὸ μέτωπον αὐτῶν διὰ τοῦ σήματος τῆς μεγαλοφυΐας· τὰ δὲ προτερήματα ταῦτα, θαυμασίως διαμορφωθέντα ὑπ' αὐτῶν, παρήγαγον καὶ ἀνέδειξαν τοὺς μεγάλους ἐκείνους φιλοσόφους, τοὺς ὑψιπέτας ἐκείνους ποιητάς, τοὺς ἐμβριθεῖς ἐκείνους ἱστορικοὺς, τοὺς

εὐγλώττους ἐκείνους ῥήτορας, τοὺς ἀμιμήτους ἐκείνους καλλιτέχνας, τοὺς ἀτρομήτους ἐκείνους ἥρωας, οὗς ἡ ἀνθρωπότης τοσοῦτον ἐθαύμασε καὶ ἐξακολουθεῖ ἐσσεῖ θαυμάζουσα.

Περὶ οὗτων, δηλαδὴ περὶ τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων ἐν γένει, ὀλίγα τινὰ προτιθέμεθα σήμερον νὰ εἰπώμεν. Ἡ δὲ σοβαρὰ λέξις τῶν *φιλοσόφων* ἅς μὴ ἀναχαιτίσῃ τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας τοῦ νὰ ἀκολουθήσωσιν ἡμᾶς εἰς τὴν σχολιὰν καὶ ἐπιπονον ταύτην ὁδοιπορίαν, ἣν ἐπιχειροῦμεν, καίπερ εἰδότες τὸ ἀσθενές τῶν ἡμετέρων δυνάμεων. Οὐχ ἥττον δὲν προτιθέμεθα νὰ εἰπώμεν αὐτοὺς εἰς τὸν λαβύρινθον τοῦ συστήματος τῶν Ἑλλήνων φιλοσόφων, ἢ νὰ μυήσωμεν αὐτοὺς εἰς πάντα τὰ μυστήρια τῆς διδασκαλίας αὐτῶν· ἐπιχειροῦμεν ἀπλῶς καὶ μόνον νὰ συγγράψωμεν τὸν βίον τῶν μεγάλων τούτων ἀνδρῶν, περὶ δὲ τῶν φιλοσοφικῶν αὐτῶν δοξασιῶν θὰ εἰπώμεν πανθ' ὅσα εἰσὶν ἀπολύτως ἀναγκαῖα, ὅπως, ἀναλύοντες καὶ παραβάλλοντες αὐτάς, δώσωμεν ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν φιλοσόφων τούτων τὴν ἀρμόζουσαν αὐτῷ θέσιν· διότι τὰ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ συκρατοῦνται ἀμοιβαίως, οὐδὲν γεννᾶται ἢ προέρχεται κατὰ τύχην, ἄνευ δεδικαιολογημένης αἰτίας ἢ ἀνωτέρου λόγου· τὸ πᾶν γεννᾶται ἐν τῷ ἀρμόδιῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ, διαδεχόμενον πᾶν τὸ προετοιμάσαν τὴν γέννησιν αὐτοῦ, αὐτὸ δὲ ὀφείλον νὰ προετοιμάσῃ πᾶν ὅ,τι μέλλει νὰ διαδεχθῇ αὐτό. Οἱ αὐτοὶ δεσμοί, οἵτινες συκρατοῦσι τὰ γεγονότα συγκα-

(*) **Β. Μ.** Τὴν ἀνωτέρω σπουδαιότατην μελέτην μεγίστου ἰνδιαφέροντος, ἐρανίζομεθα ἐκ τῆς «*Revue des deux Mondes*»· Εὐχαρῆσαμεν δ' αὐτὴν εἶζαν μεταφράσεως διὰ τὰς ἐν αὐτῇ ἀνελλισσομένας ὑψηλὰς φιλοσοφικὰς ἀρχὰς καὶ ἰδέας τῶν ἡμετέρων προγόνων, τοῦ δ' ὅπερ, πεποίησθαι, μέγας θὰ εὐαρεστήσῃ τοὺς ἡμετέρους ἀναγνώστας.

τούσι και τὰς ιδέας· και οὐδὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἐστὶ κεχωρισμένον τῶν ιδεῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ και τοῦ φυσικοῦ κόσμου.

Ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας εἶνε ἡ ἱστορία ὅλων τῶν προσπαθειῶν και ὅλων τῶν ἀγώνων, οἵτινες ἐγένοντο παρὰ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, ὅπως ἐπιστημονικῶς ἀνεύρη τὸν λόγον τῆς ἰδίας αὐτοῦ φύσεως, τῆς φύσεως τοῦ Θεοῦ και τῶν σχέσεων τοῦ Θεοῦ μετὰ τοῦ κόσμου. Οἱ δὲ ἀναζητήσαντες τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων τούτων εἰσὶν αὐτοὶ οὗτοι, ὧν σήμερον ἐπιχειροῦμεν νὰ συγγράψωμεν τὸν βίον και, κατὰ τὸ ἐνὸν, νὰ ἀναλύσωμεν τὰς δοξασίας. Καὶ καὶ μὲν ἡ ἱστορία τῆς φιλοσοφίας δὲν δύναται νὰ θεωρήσῃ τοὺς ἐπιχειρήσαντας πρῶτον τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων τούτων ὡς δυνηθέντας νὰ ἀνεύρωσι τὴν ἀληθῆ και πραγματικὴν λύσιν αὐτῶν, οὐχ ἥττον εὐλόγως δύναται νὰ κατατάξῃ αὐτοὺς ἐν τῇ χορείᾳ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, πρὸς οὓς αἰώνιος ἔπαινος και δόξα ὀφείλεται, ἅτε διαχαράξαντας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἣν διέβησαν, τὰ ἴχνη τῶν βημάτων των, ἅτινα οἱ μεταγενέστεροι αὐτῶν ἠκολούθησαν και οὕτω ἐδυνήθησαν νὰ φθάσωσιν εἰς συμπερσματικωτέρας ἀληθείας.

Ἡ ἑναρξίς τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ Θαλήτος και Πυθαγόρου, περὶ τὸ ἐξακκοιστὸν περίπου ἔτος Η. Χ. ἀκμασάντων· ἀπὸ δὲ τῆς στιγμῆς ταύτης ἀναφαίνεται ἡ μεγάλη διαφορὰ, ἥτις ἀνεγεννήθη και ἀναγεννηθήσεται εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς μεταξὺ τῆς φιλοσοφίας τῶν αἰσθήσεων και τῆς φιλοσοφίας τοῦ λόγου· διότι ἄλλοι μὲν ἐκ τῶν φιλοσόφων, καταπλαγέντες ὑπὸ τῆς ὕλικῆς πραγματικότητος και τῆς ἐξωτερικῆς κινήσεως, πρῶτον και κύριον πάντων ἐζήτησαν τὴν ἀρχὴν τῶν σωμάτων τοῦ κόσμου και ἀνεζήτησαν αὐτὴν εἰς πᾶν ὅ,τι ἔβλεπον οἱ διηλεκτοὶ των και εἰς πᾶν ὅ,τι ἐπιπτεν εἰς τὰς αἰσθήσεις των· ἄλλοι δὲ, περὶ ἐλαχίστον πειρησάμενοι τοῦ

ὕλικου κόσμου, ἔκλεισαν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπέναντι τῆς ἐξωτερικῆς πραγματικότητος και ἀνεζήτησαν τὴν ἀλήθειαν διὰ τῆς ἐσωτερικῆς θεωρίας, τούτεστι διὰ μόνης τῆς μελέτης τοῦ λόγου, ἀρνηθέντες πᾶσαν ἀξίαν εἰς τὴν διὰ τῶν αἰσθήσεων μελέτην.

Ἡ ἱστορία ὀλίγα ἀναφέρει περὶ τοῦ βίου τοῦ Θαλήτος. Γνωστὸν μόνον ἐστὶν ὅτι ἐγεννήθη ἐν Μιλήτῳ, ἑλληνικῇ ἀποικίᾳ ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἀξιοῦσι δὲ ὅτι κατήγετο ἐκ τοῦ Κάδμου, πρώτου θεμελιωτοῦ τῶν Θηβῶν. Ἀφ’ οὗ διώκησε τὴν Μίλητον ἐπὶ τινα χρόνον, παρητήθη τῶν πολιτικῶν υποθέσεων, ὅπως ἐκπιδοθῇ ὅλος εἰς τὴν σπουδὴν. Διηγούνται περὶ αὐτοῦ ὅτι, ὅλως ἐπισχολημένος εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ἀστέρων, ἔκων ἔπεσέ ποτε ἐν τινι φρέατι, χαίνοντι πρὸ τῶν ποδῶν του. Καὶ τῶναι· ὁ Θαλῆς ἐνέκυψε πολὺ εἰς τὴν ἀστρονομίαν, εἰς αὐτὴν δὲ οἱ Ἕλληνες ὀφείλουσι τὴν διαιρέσιν τοῦ ἔτους εἰς 365 ἡμέρας. Ἀπέθανε δὲ τυμβογέρων, τιμώμενος παρὰ τῆς πατρίδος του, ἣν εἶχε διαφυλάξει ἀπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ Κύρου. Περὶ δὲ τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ οὐδὲν ἕτερον γνωρίζομεν ἢ ὅτι παρεδέχετο τὸ ὕδωρ ὡς πρωτίστην ἀρχὴν τοῦ κόσμου.

Ἀλλὰ περὶ τοῦ Πυθαγόρου ἀναφέρονται διάφοροι παραδόσεις, ἀμφίβολα μὲν ἀποκνήματα τῆς δημόδους φαντασίας, ἀλλ’ οὐχ ἥττον ἀδιαφειλονικητος ἀποδείξεις τῆς ἐπιδράσεως και βαθείας ἐντυπώσεως, αἱ ὁ μέγας ἀνὴρ ἐποίησεν ἐπὶ τῶν πνευμάτων τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ.

Ἐγεννήθη ἐν Σάμῳ, νήσῳ τοῦ Ἀρχιπελάγους· ἐγκατέλειψε δ’ αὐτὴν, ὡς λέγουσιν, ὅπως περιγηθῇ τὴν Ἀνατολήν, ἐνθα ἐσπούδασε παρὰ τοῖς μάγοις τῆς Χαλδαίας και παρὰ τοῖς ἱερεῦσι τῆς Αἰγύπτου. Ἀλλὰ τὰ ταξείδιά του ταῦτα ἦσαν, ὡς λέγουσι, πλαστὰ, ὅπως πάντα τὰ τῶν συγχρόνων αὐτῷ φιλοσόφων. Ὅπως ποτ’ ἂν ἦ, τῆς Σάμου εὐρισκομένης μετὰ τὴν ἐν αὐτῇ ἐπάνοδον αὐτοῦ ὑπὸ τὴν τυραννίαν τοῦ Πολυκράτους, ἐκουσίως ἐξέρισθη ἀπὸ τῆς πα-

τρίδας αὐτοῦ καὶ ἀπεσύρθη εἰς Κρότω-
να, πόλιν τῆς Ἰταλίας, ἐν ᾗ ἐδίδαξε
τὴν φιλοσοφίαν. Μαθηταὶ ἐξ ὧν τῶν
μερῶν συνέρρεον πρὸς αὐτόν, καὶ πά-
ραυτα ἐσχηματίσθη περὶ αὐτὸν εἰδός
τι, οὕτως εἰπεῖν, κοινότητος, ἥτις ὠ-
νομάσθη *Πυθαγορικὴ Σχολή*. Ὁ Πυ-
θαγόρας ἐπέβαλε τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ
αὐστηρόν τινα κανόνα, τοῦτέστι, κα-
τὰ τὰ πρῶτα πέντε ἔτη τῆς διδα-
σκαλίας του, νὰ μὴ δύνηται τις ἐξ
αὐτῶν νὰ ὀμιλῇ, ἀλλ' ἀπλῶς καὶ
μόνον νὰ ἀκούῃ τὰς ἐντολάς καὶ δι-
δάγματα αὐτοῦ· οὗτος δὲ ἀφ' ἐτέ-
ρου οὐδενὸς ἡμέλει ὅπως ἐμπνεύσῃ
τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, ὡς καὶ τῷ λαῷ,
τὸν πρὸς αὐτὸν ὀφειλόμενον σεβασμόν.
Μέγας, μεγαλοπρεπής, πάντοτε λευκὰ
ἰνδεδυμένος, μὴ ἀστεϊευόμενος ποτε, οὐδ'
ἐργιζόμενος, ὥσει ἦτο ἀπρόσβλητος ὑπὸ
πᾶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν καὶ τῶν
κοινῶν συγκινήσεων, κατῴρωθεσε νὰ
νομισθῇ ὑπὸ τοῦ λαοῦ ὡς αὐτὸς ὁ Ἀ-
πόλλων. Ἐπὶ ἐν ὀλόκληρον ἔτος ἔκου-
σίως ἐνεκαθείρχθη ἐν τινι σπηλαίῳ, ἀ-
φοῦ πρῶτον παρεκάλεσε τὴν μητέρα
αὐτοῦ νὰ γράφῃ ἰδιαιτέρως πᾶν ὅ,τι
θὰ συνέβαινε διαρκούσης τῆς ἀπουσίας
του· κατόπιν δὲ, ὅτε ἐκείθεν ἐξῆλ-
θε, διεκήρυξεν ὅτι ἐπανήρχετο ἀπὸ τοῦ
ἄδου καὶ διηγήθη τῷ ἑκστατικῷ καὶ
ἐμβροντήτῳ λαῷ πᾶν ὅ,τι συνέβη ἐπὶ
τῆς γῆς ἐπὶ ἐν ἔτος. Ἐλέγετο δὲ προ-
σέτι ὅτι εἶχε τὴν μίαν κνήμην ἐκ χρυ-
σοῦ καὶ ὅτι οἱ ἀστοὶ ἵπταντο περὶ αὐ-
τὸν ἅμα ἐκάλει αὐτούς.

Ὅ,τι δὴποτε καὶ ἂν ὑποτεθῇ περὶ
τῆς ἀληθείας τῶν παραδόσεων τούτων
καὶ τῶν τρόπων, οὗς ὁ Πυθαγόρας με-
τεχειρίζετο ὅπως ἐπιβληθῇ ἐπὶ τοῦ λα-
οῦ, εὐχ ἤττον ὑπῆρξεν ἀρχηγὸς με-
γάλῃς σχολῆς, διατηρηθεῖσας πολὺν
καιρὸν μετ' αὐτόν. Περὶ ἐλαχίστου ποι-
ούμενος τῶν πεπερασμένων καὶ προσ-
καίρων γεγονότων, ὅπως ἐπιδοθῇ εἰς
τοὺς ἀπαραγράπτους καὶ ἀμετατρέπτους
νόμους τῆς φύσεως, πολὺ ταχέως ἐ-
φθασεν εἰς τὸ νὰ ἐξακριβώσῃ τὴν ἀ-

ληθῇ πραγματικότητά διὰ τῶν ἀνε-
κτιμήτων, οὕτως εἰπεῖν, ἀριθμητικῶν
νόμων· ἀκολούθως δὲ ἀπέδωκεν εἰς τοὺς
ἀριθμοὺς τὸν λόγον καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ
παντός· καὶ, ἐπειδὴ οἱ ἀριθμοὶ ἔχουσι
τὴν μονάδα, ἥτις παράγει αὐτοὺς, ὡς
ἀρχὴν, ἐξ ἧς παράγεται ὁ κόσμος, ὅπως
ὅλοι οἱ ἀριθμοὶ παράγονται ἐκ τῆς ἀ-
ριθμητικῆς μονάδος, ὥρισεν ὡς ἀρχι-
κὴν αἰτίαν παντός πράγματος τὴν ἰ-
δανικὴν μονάδα.

Αἱ σχέσεις, αἵτινες ὑπῆρχον ἐν τοῖς
ἀριθμοῖς, ἐκανόνιζον τὰς σχέσεις παν-
τός πράγματος ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ αὗται
ἐπίσης ἐχρησίμευον τῷ Πυθαγῶρα ὡς
βάσις τῆς πολιτικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτοῦ.
Ἐπίστευε δὲ εἰς τὴν μετεμψύχωσιν,
ἥγουν εἰς τὴν μετοίκησιν τῶν ψυχῶν
ἐξ ἑνὸς σώματος εἰς ἄλλου· καὶ αὐ-
τὸς οὗτος ἠρίθμει τοῖς μαθηταῖς αὐ-
τοῦ ὅλα τὰ σώματα, δι' ὧν ἡ ψυ-
χή του διῆλθε, πρὶν ἢ εἰσελθῇ εἰς
τὸ ἰδικόν του.

Οὕτως ἰδρυθεῖσάν τῶν δύο τού-
των σχολῶν, ἡ μὲν ἐξ αὐτῶν ἔχουσα
ὡς σκοπὸν τὴν ἀνεύρεσιν τῆς πρα-
γματικότητος ἐν τοῖς αἰσθητοῖς ἀν-
τικειμένοις, ἡ δ' ἄλλη ἐν ταῖς γε-
νικότησι καὶ τοῖς νόμοις, ἡ νεολαία
ὤφειλεν εἰς ἀμφοτέρας νὰ φοιτᾷ, ὅ-
πως δυνηθῇ νὰ ἐξαγάγῃ τὴν ἀλήθειαν
τῶν ἀρχῶν ἐκάστου τῶν διδασκάλων
αὐτῶν.

Ὁ Ἀναξίμανδρος καὶ Ἀναξίμενης
ἐκ Μιλήτου παραδέχονται ἀπείρους
κοσμοὺς ἐν τῷ ἀπείρῳ κινουμένους, ὁ
δὲ Λύσιππος καὶ Δημόκριτος ἀφ' ἐ-
νὸς καὶ ὁ Ἀναξαγόρας καὶ Ἡράκλει-
τος ἀφ' ἐτέρου ἀντικαθιστῶσιν, ὑπὸ
τὸ ὄνομα τῶν αἰόμων, ἀπειρον ἀ-
ριθμὸν πρωτίστων στοιχείων ὑπερβο-
λικῆς σμικρότητος, ὧν οἱ διάφοροι
συνδυασμοὶ, ἀτελεύτητοι ὡς ἐκεῖνα, σχη-
ματίζουσι πᾶν ὅ,τι ὑπάρχει. Ὁ Ἡ-
ράκλειτος καὶ Ἀναξαγόρας ἀποδίδουσι
τοὺς συνδυασμοὺς τούτους εἰς τὰς με-
ταξὺ τῶν αἰόμων συγγενείας, μάλι-
στα δὲ ὁ Ἀναξαγόρας ἀνῆλθεν εἰς τὸ

σημείον τοῦ νὰ διακηρύξῃ ὑπεράνω τῶν ἀτόμων τὴν ὑπαρξίν ἰσχυρικῆς τινος ἀρχῆς. Καὶ τότε διεθρυλεῖτο τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' ὁ Λύσιππος καὶ ὁ Δημόκριτος παραδέχονται μὲν τὰς εἰς τὰ άτομα ἀποδιδόμενας ἰδιότητες, ἥτοι τὸ σχῆμα, τὴν στερεότητα καὶ τὴν κίνησιν, δὲν ἀποδεκνύουσιν ὅμως ἄλλην αἰτίαν ἢ τὴν τύχην εἰς τοὺς συνδυασμούς, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὰ σώματα. Καὶ ἡ δοξασία αὕτη ἐστὶν ἡ πρώτη, οὕτως εἰπεῖν, ὀλικὴ διδασκαλία.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ βίου τοῦ Ἀναξιμάνδρου, Ἀναξιμένους καὶ Λυσίππου ὀλίγα εἰσι γνωστά· ὅσον δὲ ἀφορᾷ τοὺς ἐτέρους, τρεῖς, ἡ ἱστορία διέσωσεν ἡμῖν περὶ τοῦ βίου των ὀλίγα τινα, ἅτινα δὲν θεωροῦμεν ἀπὸ σκοποῦ νὰ ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα.

Ὁ Ἀναξαγόρας ἐγεννήθη ἐν Κλαζομεναῖς, πόλει τῆς Ἰωνίας, κατὰ τὸ 500 περίπου ἔτος Π. Χ. Ὑπῆρξε μαθητῆς τοῦ Ἀναξιμένους, μαθητοῦ τοῦ Ἀναξιμάνδρου, μαθητοῦ τοῦ Θάλητος καὶ ὑπῆρξεν ὁπρωτός ὅστις μετέφερε τὴν ἰωνικὴν σχολὴν εἰς Ἀθήνας, ἐνθα καὶ ἀποκατέστη. Ἀπέκτισε πάραυτα μέγαν ἀριθμὸν μαθητῶν, ἐν οἷς καὶ τὸν Περικλέα, οὗτινος προεῖπε τὸ μεγαλεῖον καὶ τοῦ ὁποίου ἡ φιλία τῷ ἔσωσε τὴν ζωὴν. Τὸ πλήρες πολυτιμοτάτων γνώσεων δόγμα του, καίτοι κατὰ τὸ μάλλον καὶ ἥττον εἰς πᾶν πρᾶγμα ἐνεβάθυνεν, οὐχ ἥττον ἀπῆδε πρὸς τοὺς καθεστῶτας νόμους τῆς πολυθείας, ἐφ' ᾧ, ἀφοῦ ἐπὶ τινα χρόνον ἀπήλαυσε τὴν εὐνοίαν τοῦ λαοῦ, κατηγορήθη κατόπιν ἐπὶ ἀσεβείας, ἅτε ἀρνηθεὶς νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ὁ ἥλιος ἦν Θεός. Καὶ ἤθελεν ἀναμφιρρήτως καταδικασθῆ εἰς θάνατον, ἂν δὲν συνηγόρει ὑπὲρ αὐτοῦ ὁ Περικλῆς, χάριν τοῦ ὁποίου κατεδικάσθη εἰς ἐξορίαν· ἡ δὲ ἀπόφασις αὐτῇ ἐνέπνευσε τῷ Casimir Delavigne τοὺς ἐξῆς δύο ὠραίους στίχους:

La Divinité même inspire Anaxagore ;

D' un exil flétrissant l' arrêt le déshonore.

Ὁ Ἀναξαγόρας λοιπὸν κατέλιπε τὰς Ἀθήνας, περιηγήθη διαφόρους τόπους καὶ ἀπέθανεν εἰς Λάμφακον ἐν ἡλικίᾳ 72 ἐτῶν. Διηγοῦνται ὅτι, κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου του, οἱ ἄρχοντες τῆς πόλεως ἐκείνης ἠρώτησαν αὐτὸν ἂν εἶχέ τι νὰ τοῖς παραγγεῖλῃ. «Ναί, εἶπε, τοῦ νὰ σχολάζωσι καθ' ἑκαστον ἔτος τὰ τέκνα κατὰ τὴν ἐπέτειον ἡμέραν τοῦ θανάτου μου.»

Ὁ Δημόκριτος, δ' αἶετοτε κλαίων οὗτος φιλόσοφος, ἐγεννήθη ἐν Εὐρέσῳ καὶ ὠνομάζετο σκοτεινὸς φιλόσοφος, καθόσον δὲν ὁμίλει ἢ αἰνιγματωδῶς. Συνέγραψε πόνημά τι περὶ τῆς φύσεως, καταθέσας αὐτὸ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τὸ ὅποτον ἦν σκοπίμως τοσοῦτον σκοτεινόν, ὥστε οὐδεὶς ἐδύνατο νὰ ἐννοήσῃ· ὁ δὲ συγγραφεὺς ἠρνήθη νὰ ἐρμηνεύσῃ αὐτὸ καὶ εἰς αὐτὸν ἔτι τὸν Δαρεῖον, καί περ θερμῶς παρακαλέσαντα αὐτὸν πρὸς τοῦτο. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ περιεφρόνει καὶ ἐμίσει τὴν ἀνθρωπότητα, ὥστε ἀπηξίου νὰ διδάξῃ αὐτήν· ἡ δὲ μισανθρωπία του αὕτη καὶ τὰ νυχθήμερον ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν του ρέοντα δάκρυα προήρχοντο, ὡς βεβαίαι ἡμᾶς ἡ ἱστορία, ἐκ θλίψεως καὶ ἐλέους διὰ τὰς ποταπότητας καὶ ἀμαρτήματα τῆς ἀνθρωπότητος.

Τοῦναντίον ὁ Δημόκριτος ἐγέλα αἰωνίως καὶ τοσοῦτον μάλιστα σπασμωδικῶς, ὥστε οἱ κάτοικοι τῶν Ἀβδηρων, πατρίδος αὐτοῦ, ὑπέλαβον αὐτὸν ὡς παράφρονα καὶ προσεκάλεσαν τὸν Ἱπποκράτην πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ. Ὁ δὲ Ἱπποκράτης ἐλθὼν καὶ συνομιλήσας μετὰ τοῦ ὑποτιθεμένου παράφρονος, τοσοῦτον ἐξεπλάγη ἐπὶ τῇ σοφίᾳ τοῦ ἀνδρός καὶ ταῖς εὐρείαις γνώσεσιν αὐτοῦ, ὥστε ἀνεχώρησε διακηρύττων δημοσίᾳ ὅτι οἱ Ἀβδηρίται εἶχον ἀνάγκην ἑλλεβόρου. Περὶ δὲ τοῦ ἀξιοσημειώτου τρόπου τῆς σοφίας του ἀναφέρονται οὐκ ὀλίγα ἐπεισόδια. Συνέβη ποτὲ, κατὰ τὴν παρὰ τὴν αὐλὴν τοῦ Δαρείου, βασιλέως τῶν Περσῶν, διαμονήν του, νὰ ἀπο-

Θάνη ἡ μήτηρ τοῦ ἡγεμόνος τούτου· μὴ παρηγορούμενον δὲ καὶ μὴ δυνα- μένον νὰ υποφέρῃ τὸ μέγεθος τῆς δυστυχίας του ταύτης, ὁ Δημόκριτος τῷ ὑποσχέθη ὅτι ἡ ἀποθανοῦσα βασίλισσα θὰ ἀνίστατο ἐκ νεκρῶν, ἂν κατέρθου νὰ χαράξῃ ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτῆς τὸ ὄνομα τριῶν ἀνθρώπων, μὴ δοκιμασάντων ποτὲ ἐπὶ τῆς γῆς οὐδεμίαν δυστυχίαν. Ὁ Λαρτεῖος, ἔμπλεως ἐλπίδων, ἐνήργησε μεγάλας ἀναζητήσεις πρὸς τὸν σκοπὸν τούτου· ἀλλὰ, τῶν ἀναζητήσεών του, ὡς εἰκός, ματαιωθείσων, εὐκόλως ἐνόησεν ὅτι ὁ μέγας ἐκεῖνος ἀνὴρ ἠέλησε, διὰ τοῦ μέσου τούτου, νὰ πείσῃ αὐτὸν ὅτι οὐδεὶς ἐπὶ τοῦ κόσμου τούτου δέον νὰ ἐγκαταλείπηται εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ λύπην, καθόσον οὐδεὶς ὁ μὴ ἀμοιρῶν ταιλαιπωριῶν καὶ δυστυχημάτων.

Ὁ Δημόκριτος κατηνάλωσεν ἅπασαν τὴν πατρικὴν αὐτοῦ οὐσίαν εἰς τὰς περιηγήσεις. Ἐπειδὴ δὲ οἱ νόμοι τῶν Ἀθηναίων αὐστηρῶς ἐτιμῶρουν τὸν σπαταλήσαντα τὴν πατρικὴν οὐσίαν, ὁ Δημόκριτος, ὅπως ἀποφυγῇ τὴν τιμωρίαν ταύτην, ἀνέγνω δημοσίᾳ ἐν ἑκ τῶν ἔργων του, ὅπερ τοσοῦτον ἐθαύμασαν οἱ συμπολιταὶ αὐτοῦ, ὥστε πρὸς ἀμοιβὴν ἰσχυρήσαντο αὐτῷ πεντακόσια τάλαντα.

Ἀπέθανεν ἐν ἡλικίᾳ λίαν προκεχωρημένη. Λέγεται δὲ ὅτι, περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου του, ἐξώρυξεν αὐτὸς οὗτος τοὺς ὀφθαλμούς του, ὅπως κάλλιον ἀφείθῃ εἰς τὰς ἰδίας αὐτοῦ μελέτας.

Ἄλλ' αἱ ἀρχαὶ τῆς πυθαγορικῆς σχολῆς ἀνεπτύχθησαν παρ' ἄλλης τινὸς σχολῆς, τῆς ἐλεατικῆς, ἧς ἡγέται ὁ Πέρξης ὁ Ξενοφάνης, ὁ Παρμενίδης καὶ Ζήνων ὁ Ἐλεάτης.

Ἀπὸ τῆς περιφρονήσεως τῆς αἰσθητικῆς πραγματικότητος εἰς τὴν ἀπόλυτον ἄρνησιν τῆς πραγματικότητος ταύτης δὲν ὑπῆρχεν ἡ ἐν βῆμα, ὁ δὲ Πυθαγόρας εὐκόλως θὰ ὑπερεπήδα αὐτὸ ἐν ᾗ ἤθελεν ἦτο συνεπές. Ἄλλ' ἦτο περρωμένον νὰ ὑπερπηδήσωσιν αὐτὸ οἱ ἄλλοι, οἵτινες, ἐν ὀνόματι τῆς παν-

τελοῦς ἐνότητος, αἰωνίου μὲν, ἀλλ' ἀκινήτου καὶ ἀπράκτου, ἐτόλμησαν ν' ἄρνηθῶσι τὸ πλῆθος τῶν ὄντων καὶ τὴν κίνησιν, δηλονότι τὴν αἰσθητὴν πραγματικότητα, δηλονότι τὸν κόσμον.

Τοιοιουτρόπως, αἱ δύο αὗται σχολαί, αἱ ἰδρυθεῖσαι ἡ μὲν ὑπὸ τοῦ Θάλητος, ἡ δὲ ὑπὸ τοῦ Πυθαγόρου, κατέληξαν εἰς συμπεράσματα ἀντικρυσ ἀντίθετα καὶ καθόλου ἄτοπα, ὡς ἐκ τῆς ἐν αὐτοῖς ἐπιπολαζούσης ὑπερβολῆς· καὶ ἡ μὲν ἐξ αὐτῶν, ἡγουμένων τοῦ Δημοκρίτου καὶ Λυσίππου, ὡς μόνην ἀρχὴν καὶ αἰτίαν διεχαράξατο τὸ ἀτελεύτητον πλῆθος τῶν ἀτόμων ἐν αἰωνίᾳ κινήσει, ἡ δὲ τὴν ἀκίνητον ἐνόησε.

Ἄλλ' ὁ Ἐμπεδοκλῆς ἐπειράθη νὰ συγκεράσῃ τὰς δοξασίας τῶν δύο τούτων σχολῶν, ἀναμιγνύων τὴν ἰωνικὴν φυσικὴν μετὰ τῶν ἰδεῶν τῆς πυθαγορικῆς ἐπὶ τῆς μονάδος. Ἄλλ' αἱ προσπάθειαι αὐτοῦ οἰκτρῶς ἐναυαγήσαν, ὁ δὲ φιλόσοφος οὗτος μόνον διὰ τοῦ θανάτου του ἐδοξάσθη· ὡς ἐκ τῆς φλογώδους αὐτοῦ ἐπιθυμίας τοῦ νὰ ἐκληφθῇ ὡς θεὸς, κρυφίως ἐρρέθη εἰς τὴν Αἴτνην κατὰ τινα ἔκρηξιν αὐτῆς· μὴ ἀποβαλόντος ὅμως κατὰ τὴν πτώσιν του τὰς χαλκίνους αὐτοῦ κρηπίδας, αὗται ἐξεσφενδονίσθησαν ὑπὸ τοῦ ἡφαιστείου καὶ κατέπεσαν ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ οὕτω ἀπεκαλύφθη ἡ ἀπάτη.

Ἐκ τῶν δύο ὅλως ἀντιφατικῶν καὶ ἀντιθέτων συμπερασμάτων τῶν δύο τούτων σχολῶν ἀνεφάνη τάξις τις ἀνθρώπων, ἧτις, δυστυχῶς, ἐπέπρωτο νὰ ἐπιδράσῃ κατὰ πολὺ ἐπὶ τε τοῦ πνεύματος καὶ τῶν ἡθῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Καὶ ἐννοοῦμεν τοὺς σοφιστάς. Εὐγλωττοὶ μὲν ῥήτορες, ἀλλ' ἄνευ πειθοῦς, ἐδανείζοντο ἐναλλάξ ἐκ τῶν δύο σχολῶν τὰς ἀρχὰς αὐτῶν καὶ συμπεράσματα καὶ ἡξίουσαν νὰ διδάσκωσι τὴν ἐλληνικὴν νεολαίαν, ἄλλας μὲν ἐξ αὐτῶν ἀλλοιούντες, ἄλλας δὲ ὑποστηρίζοντες, ἀξιοῦντες συνάμα ὅτι οὐδὲν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὑπῆρχεν,

ὅπερ ἄφ' ἑαυτοῦ νὰ μὴ ἀποδεικνύηται, καίτοι ἀπατηλὸν, καίτοι ψευδές. Ἐν τόπῳ δὲ, ὡς ἡ Ἑλλάς, ἐν ᾧ, ἐνώπιον τῶν συνελεύσεων τοῦ δήμου, εὐκόλως παρασυρομένου ὑπὸ τοῦ λόγου, ἡ ἰσχὺς ἀνῆκεν εἰς τὸν μᾶλλον εὐγλωττον, οἱ διδάσκαλοι οὗτοι ἔπρεπε νὰ ἐπιφέρωσι καὶ πράγματι ἐπέφερον σπουδαῖον ἀποτέλεσμα. Ἡ νεολαία συνωθεῖτο περὶ αὐτοὺς, ἀπληστος νὰ μνησθῇ εἰς τὴν τέχνην ἐκείνην τοῦ τὰ πάντα λέγειν καὶ τὰ πάντα ἀποδεικνύειν καὶ ὑπισχουμένην αὐτῇ τὸ ὄπλον τῆς παντοδυναμίας.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς γενικῆς ταύτης ἀστασίας τῶν πνευμάτων, ὡς σελαγίζων ἀστήρ ἐπὶ τοῦ στερεώματος ἀνεφάνη ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος ὁ Σωκράτης.

(Ἀκολουθεῖ)

ΣΥΡ. ΤΖΑΝΟΤΗΣ

ΤΑ ΕΝ ΠΑΡΙΣΙΟΙΣ ΔΕΣΜΩΤΗΡΙΑ

ΥΠΟ ΤΗΝ

ΔΕΣΜΟΤΕΙΑΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ

(Συνέχεια· ἴδ. φυλλ. ΚΘ.)

Γνωστὸν ἐστίν ὅτι ἕκαστον ἔνταλμα συλλήψεως πρέπει νὰ περιέχῃ καὶ τὴν ἀφορμὴν τούτου· τοῦτό ἐστι ἄφ' ἐνὸς μὲν ἐγγύθους ὡς πρὸς τὸν κατακρατούμενον, ἄφ' ἐτέρου δὲ εὐθύνῃ ὡς πρὸς τὸν δημόσιον ἐκείνον λειτουργόν, τὸν διατάττοντα τὴν φυλάκισιν. Ὑπὸ τὴν διοίκησιν τοῦ δήμου τὰ πάντα μετετρέπησαν· ἡ λέξις ἀναιτίως ἀπαντᾷται συγχρότατα ἐν ταῖς εἰρκτοσημειώσεσιν· ἐξ ὧς τὰ αἷτια εἰσι γελοῖα· «Ὑποπτος, — θεωρούμενος ὡς κανδηλάπτης, — πολιτικὰς αἰτίας, — ἔσχισε τὰς τοιχοκολλημένας προκηρύξεις, — περιεποιήθη τοὺς τραυματίας (Μιχαὴλ Allard, 4ῃ ἀπριλίου), — ἀπέλυσε τὰ ὕδατα τῆς

Vanne ὅπως πνίξῃ τοὺς ἰθνοφύλακας (Dufaix, ἀρχιεπιστάτης τῶν ὀρεγῶν), — συνεννόησις μετὰ τῶν Βερσαλλίων· Τινὲς τῶν μνημονευθεισῶν ἀφοριῶν πρὸς αἰτιολογίαν τῶν συλλήψεων εἰσι λίαν γελοιῶδεις. Sibert, Νικόλαος, 3ῃ ἀπριλίου, «ἤρξατο ἐκ Tarbes καὶ μετέβαινεν εἰς Sèvres ὅπου διαμένει.» — Ganche, 4ῃ ἀπριλίου «εἶπεν ὅτι ἡ ἐθνικὴ φυλακὴ ὑπεχώρει.» — Lemoire Arthur, «δὲν ἐπλήρωσε τὸν ράπτην του, ὥστε «δὲν τῷ παρέδωκε τὰ φορέματά του.» — Moléon, 5ῃ ἀπριλίου, «ἐφημέριος τοῦ Ἀγίου Séverin,» Hédeline, Ἄλφονσος, «ὅτι ἔγραψεν ἔγγραφα εἰς τὴν γαλλικὴν προστερονιδίον (gilet) ἀνήκοντος εἰς τὸν ἀνεψιὸν τοῦ ἰαωμνησθέντος Κουίτ φημερίου.» — Chrétien (Λουδοβίκος) 6ῃ ἀπριλίου, «ἐπυρεβόλησεν ἐξ ἀμελείας, χωρὶς ὅμως νὰ τραυματίσῃ αὐτὸν δένα.» Τὸ ἀπέραντον τοῦτο συναζήριον τῆς παραφροσύνης ἡδυνάμεθα νὰ συνεχίσωμεν ἐπ' ἀπειρον. Πρὸς τὸν πρόεδρον Bonjean, παραπονούμενον ἐν τι συνελήφθη, ὁ Raoul Rigault ἀπακρίνατο· «Ἡμεῖς δὲν ἀποδίδομεν δικαιοσύνην ἀλλὰ ποιοῦμεν ἐπανάστασιν»· Ἀλλ' οὕτε τὴν ἐπανάστασιν ποιοῦν, μοχθηρὰς μόνον εὐνηθείας διαπράττοντες· Ἐκεῖνο ὅπερ ἤδη ἀνεφύρομεν δὲν θὰ ἦτο ἡ γελοῖον, ἢ ἂν οἱ δυνάμει τοιούτων προσταγμάτων συλληφθέντες δὲν ὑφίσταντο τὰ πάντα· ἀλλ' ἰδοὺ καὶ πράγματα ναισχύοντως ἐδελευρά· Ἐκ τοῦ γροθίου τῆς ἀστυρομίας. Παρίσιοι, τὴν 3ῃ ἀπριλίου 1874. Πολῖτα διευθυντὰ (πρὸς σωφρονιστηρίου) παρακαλεῖσθε ὅπως καθεύρητε ἐν κεχωρισμένῃ φυλακῇ καὶ μὴ δώσῃτε τροφὴν εἰς τὸν πεφωτισμὸν Lacarrière Jean Louis τολευκαντὴν πρὶν ἢ ὁμολογήσῃ τὸ ἐγκλήμα του· ἀντὶ τοῦ εἰδικοῦ ἐπιστηνόμενον, ὁ εἰρηνοδίκης· Félix Haury. — Ὁ Δῆμος διεκρίθη πάντοτε ἐπὶ ὑπεροπτικῇ περιφρονήσει πρὸς ὁρογραφίαν καὶ τὴν νομιμότητα· ἅπαντα τὰ χειρόγραφα τὰ διαφωτισμένα